

УДК 027.7+023.5+378.1

ДО ЄВРОПИ ЗНАНЬ - ЧЕРЕЗ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Л.П. Семененко

(Харківська державна академія культури, м. Харків, Україна)

У статті розглядаються пріоритети **розвитку** Зони Європейської освіти, завдання і можливості міжкультурних комунікацій, відмінності традицій відповідальності студентів за навчання та питання зміни стратегії діяльності бібліотек вищих навчальних закладів по забезпеченню навчального процесу та наукової діяльності. Бібліотека ВНЗ розглядається як соціальний інститут, який розширює свої компетенції в інформаційній освіті та визначає коло зовнішнього впливу на студента.

Визначаються завдання бібліотек ВНЗ як головної ланки забезпечення безперервної освіти, самостійної роботи студентів та організації медіаосвіти викладачів. Ставляться завдання формування інтегрованого загальнодержавного освітянського інформаційного ресурсу, підіймаються проблеми взаємодії бібліотек та професійної підготовки бібліотекарів.

Ключові слова: міжкультурні комунікації, інноваційні технології, університетські бібліотеки, професіоналізм бібліотекарів

В статье рассматриваются приоритеты **развития** Зоны Европейского образования, задания и возможности межкультурных коммуникаций, отличия традиций ответственности студентов за учебу и вопрос изменения стратегии деятельности библиотек высших учебных заведений в обеспечении учебного процесса и научной деятельности. Библиотека ВУЗа рассматривается как социальный институт, который расширяет свои компетенции в информационном образовании и определяет круг внешнего воздействия на студента.

Определяются задания библиотек ВУЗов как главного звена обеспечения непрерывного образования, самостоятельной работы студентов и организации медиаобразования преподавателей. Ставятся задачи формирования интегрированного общегосударственного просветительского информационного ресурса, поднимаются проблемы взаимодействия библиотек и профессиональной подготовки библиотекарей.

Ключевые слова: межкультурные коммуникации, инновационные технологии, университетские библиотеки, профессионализм библиотекарей

The paper deals with the priorities of the Zone of European education, tasks and possibilities of intercultural communications, peculiarities of students' responsibility for education. The library of an institution of higher education is considered as a social institution which determines the range of external influence on a student, enlarges its competence in education in the sphere of information.

The tasks of libraries are determined as a main link of provision of continued education, organization of students' independent work and teachers media education. The tasks of formation of an integrated state educational information resource are set. The problems of interaction of libraries and professional training of librarians are raised.

Keywords: communications, innovative technologies, university libraries, professionalism of librarians

Конструктивний розвиток демократії залежать від задовільного стану освіти. Освіта перетворилась на сферу гострої конкурентної боротьби, в якій політичні, економічні, культурні й академічні інтереси сплелися в єдине ціле. Основні реформи за рубежом зорієнтовано на поточні й перспективні проблеми суспільства, ефективного використання ресурсів, у тому числі й самих освітніх систем (уже сьогодні іноземні студенти приносять США 9 млрд. доларів щорічного прибутку) [16, с. 18-21]. Інтеграційний процес на відповідних напрямках полягає не лише в упровадженні європейських норм і стандартів в освіті, науці і техніці, а і в поширенні власних культурних і науково-технічних здобутків у ЄС. Такі кроки спрацьовуватимуть на підвищення в Україні європейської культурної ідентичності та інтеграцію до загальноєвропейського інтелектуально-технічного середовища [10, с. 97-125].

Як відомо, Болонський процес - це своєрідний рух освітніх національних систем до єдиних критеріїв стандартів, єдиного європейського наукового і освітнього простору, поліпшення працевлаштування, мобільності громадян на європейському ринку праці, а головне - підняття конкурентоспроможності європейської вищої школи, а також підвищення ролі європейської вищої освіти і науки у соціальних перетвореннях у світовому вимірі. Болонська конвенція (1999) визначила пріоритети Зони Європейської вищої освіти в межах до 2010 року. Вона сприяє виробленню європейського бачення у вищій освіті, особливо стосовно розвитку навчальних планів, співпраці, схем мобільності, спільних програм навчання, практичної підготовки й впровадження наукових підходів. Основна мета - полегшення доступу студентам навчальних закладів до освітніх ресурсів та ринків праці інших країн. Здійснення даного завдання передбачає взаємне зняття будь-яких принципових обмежень на контакти й обміни, на поширення інформації. Суть Болонського процесу полягає у формуванні на перспективу загальноєвропейської системи вищої освіти, названої зоною Європейської вищої освіти, що ґрунтується на спільності фундаментальних принципів функціонування. Хоча варто зазначити деяку суперечливість цього процесу та те, що окремі європейські елітарні вузи відмовилися брати участь у ньому. Цей процес добровільний, полісуб'єктивний; такий, що ґрунтується на цінностях європейської освіти і культури; він не нівелює національні особливості освітніх систем різних країн Європи; багатоваріантний, гнучкий, відкритий, поступовий.

Процеси міжкультурної комунікації змусили країни-учасниці акцентувати увагу на питанні про підвищення міжнародної конкурентоспроможності Європейської системи вищої освіти, виходячи з того, що життєздатність і ефективність будь-якої цивілізації зумовлені привабливістю її культури для інших країн. Міжкультурні комунікації потребують зміни розуміння споживання інформації, акцентуючи увагу на її раціональному використанні для гуманістичного розвитку людства у досягненні вищого рівня загальної культури. Підвищується важливість дослідницького навчання і підтримки міждисциплінарних зв'язків у досягненні й поліпшенні потрібного рівня якості вищої європейської освіти та забезпечення мобільності. Ми мусимо досягти гармонійного поєднання європейських нововведень і кращих вітчизняних традицій, але ми також потребуємо європейського визнання власних наукових шкіл. Але чи приїжджатимуть до нас на навчання громадяни інших держав і як ми маємо подбати про те, які знання про Україну вони отримують, чи зможе Україна створити їм відповідні умови для реалізації своїх планів, щоб з українським дипломом вони змогли на рівних працювати поряд з нашими громадянами в Україні, і в будь-якій іншій країні [13, с. 4].

Європа мусить зрозуміти, що Україна має потужну систему вищої освіти, потужні школи. У майбутній «Європі знань» стратегія навчання протягом усього життя нерозривно пов'язана із проблемами конкурентоспроможності та використання новітніх технологій, поліпшення соціальної єдності, рівних можливостей і якості життя.

Безперервна освіта розглядається як спосіб подолання соціальних і освітніх проблем та розширення освітньої парадигми. Ми справедливо наголошуємо на неможливості підвищення якості освіти без чіткої організації та забезпечення безперервної освіти, але чомусь забуваємо, що це не освітня система, а головний системоутворюючий принцип, що складає основу розвитку кожного з елементів цієї системи. Це унікальний механізм виживання людини і суспільства в інформаційну епоху.

Зона Європейської вищої освіти має будуватися на традиціях відповідальності освіти перед суспільством; на широкому й відкритому доступі як до доступневого, так і після ступеневого навчання; на освіті, спрямованій на розвиток особистості й на навчання протягом усього життя; як короткостроковій, так і довгостроковій соціальній корисності. Одним з головних завдань стає принципова зміна стратегії вищої школи (не вузькопрофесійна, прикладна підготовка фахівця, а формування високоосвіченої і культурної людини, підготовка її до життя і праці в складному світі, що швидко змінюється), а також вихід на новий, ефективніший рівень взаємодії всіх секторів освіти [2, с. 7]. Тому серед пріоритетних напрямів державної політики щодо розвитку вищої освіти є: особистісна орієнтація вищої освіти; створення для громадян рівних можливостей у здобутті вищої освіти; запровадження освітніх інновацій та інформаційних технологій; підвищення соціального статусу і професіоналізму працівників освіти, посилення їх державної і суспільної підтримки; підвищення освітнього і культурного рівня суспільства, створення умов для навчання протягом усього життя. Особистість - це соціокультурна форма існування психіки людини, цілісність, здатна до саморозвитку і самореалізації, свідомої поведінки та предметної діяльності, яка має свій унікальний та неповторний внутрішній світ. Вона має принципову соціальність, невід'ємність від суспільства (вона є учасником суспільного життя), своєрідність, авто-

номність, здійснення творчих внесків у суспільне життя, сталість та безперервність процесу її змінювання. І не просто змінювання, а розвитку [9, с. 4-6].

На студентів перекладається відповідальність за їхнє навчання. Вищий навчальний заклад мобілізує студентів, а не просто забезпечує викладання, як раніш. Перша і головна відмінність нашої системи підготовки фахівців від західної - це різне розуміння відповідальності і можливості в навчальному процесі. В Україні лише незначна кількість студентів не доходить до отримання диплома, а у Німеччині у будь-якому вузі за будь-якою спеціальністю диплом одержує один з п'яти студентів, що почали навчання. Численні дослідження свідчать, що дехто зі студентів поки що до освіти ставиться суто інструментально, мають бажанням просто отримати диплом. Одночасне вивчення великої кількості дисциплін при відсутності поточного контролю опанування ними не сприяє систематичній роботі студентів, розпорошує увагу, знижує мотивацію і відповідальність. Відкладена до сесії необхідність здавати залік і іспити формує в студентів байдуже відношення до занять, а викладачів позбавляє можливості дидактичного і модульного впливу для активного і повноцінного засвоєння курсів студентами. Тому створення модульних програм із навчальних дисциплін, в яких міні-модулі легко можна замінити, поновити, трансформувати, адаптувати; створення спецкурсів, які дозволяють студенту здійснювати власний вибір навчальних предметів може суттєво покращити якість підготовки.

У Європейських університетах самостійна робота - це основна форма занять студента.

До навчання у вищій школі студент інколи набуває негативного соціального досвіду, який доводиться переборювати під час навчання у ВНЗ, адже виховання - це передусім інформаційний процес, тобто потік «виховуючої» інформації, що виникає в результаті педагогічних дій (навчальний процес, спілкування.). За матеріалами Інституту соціальної та політичної психології, наприклад, лише 37,7% студентів педвузів «підтвердили бажання бути громадянами України за умови вільного вибору громадянства» [11, с. 2]. А хто ж тоді прийде працювати в середню школу? Україні потрібна нова еліта - не номенклатурна, а еліта професіоналів, які хочуть, можуть і здатні докорінно змінити ситуацію в державі на краще. Наше завдання - виховати таких [14]. Якщо попередня парадигма передбачає, головним чином, розробку нових програм і курсів та трансляцію їх від викладача до студентів, то нова - забезпечує створення атмосфери відповідальності, середовища, що стимулює самопідготовку, оцінку знань на початку, у середині і наприкінці навчального курсу (модульні заліки), роботу з кожним студентом. При суб'єктно-суб'єктних спілкуванні викладач уже не стільки вчить, скільки допомагає студенту вчитися самостійно. Змінюються функції викладача і слухача, обидва вчаться у взаємодії. У результаті активної співпраці студент отримує знання, уміння і навички, а викладач - майстерність [5, с. 189-199].

Для забезпечення високого рівня навчання ВНЗ України постійно оновлюють матеріально-технічну базу, видають нові підручники, навчальні посібники і монографії, запроваджують програми міжнародного обміну студентами, аспірантами, викладачами [4, с. 12-14]. Але проблеми не лише в удосконаленні МТБ. Необхідно постійно приводити освіту до вимог суспільного прогресу, трансформувати і модернізувати зміст, форми і методи навчання. За своєю значимістю модернізація є найсуттєвішою складовою змін в освіті, оскільки освіта має сприяти загальному комп'ютерному навчанню населення [8, с. 2-6].

При переході до системи випереджаючої освіти, яка має бути спрямована на розкриття творчого потенціалу, на розвиток здатності мислити і діяти самостійно у найскладніших і непередбачуваних ситуаціях, необхідно оцінювати якість навчання відносно можливості одержання необхідної інформації, її доступності, а також повноти, оперативності, адекватності завданням, що вирішуються. Модернізація освіти в умовах перехідного суспільства як один з основоположних принципів передбачає її демократизацію. Це означає насамперед демократичну організацію самого навчально-виховного процесу, побудову стосунків учня і вчителя, студента і викладача на засадах взаємної поваги, визнання права на власну думку, творчої співпраці.

Потрібно зважати сьогодні не лише про формальну освіту, а й неформальну. Тобто таку, яка здобувається за допомогою електронних засобів - комп'ютера, телебачення тощо. Вплив неформальної освіти в окремих випадках може дорівнювати або й перевищувати вплив формальної. Ми рідко акцентуємо увагу на цих аспектах, а шкода, тому що для формування оптимальних умов доступності потрібно залучати в цей процес усіх учасників: користувачів, видавців, бібліотекарів. створювати і впроваджувати нові технології університетської освіти.

В умовах оновлення освіти значно підвищується роль бібліотеки. Перед системою освіти і науки постає необхідність нового самовизначення. Якщо дотепер наука була стурбована збільшенням і нагромадженням знання, сьогодні - вона значною мірою зосереджується на засобах

оволодіння накопиченим, визнаючи глобальну роль інформатики у своєму подальшому розвитку (автори бажають публікувати свої роботи більше, а читач - читати менше). Гуманітарні науки і гуманітарна освіта є невід'ємною частиною всіх інших наук і освіти як такої, і їм властиві усі хворобливі вібрації всього світу пізнання, а також деякі особливі проблеми, суто гуманітарні, наприклад, збереження і систематизація, з метою загальної доступності, культурної спадщини людства [12, с. 2]. Бібліотека визначає коло зовнішнього впливу на читача, пов'язаного з традицією культурного середовища інших країн. Вплив на читача бібліотечної комунікації подвійний: сприяє взаємовпливу традиційних форм культурної ідентичності, оновленню діяльності й опануванню унікального поля міжкультурних експериментів [20, 48-53].

У новому інформаційному середовищі знання постають як єдина динамічна система. Мережа електронних засобів комунікації передбачає можливості вільного доступу до інформації, задоволення інформаційних потреб користувачів, залучаючи усі ресурси міжкультурної комунікації. Отже сьогодні необхідно засвоїти новий тип культури - інформаційний. Відповідно до світових стандартів освіти для якісного навчання маємо створити міцну базу, що є підґрунтям для визнання у світі державного диплома України про вищу освіту. Саме з інноваційними технологіями навчання ВНЗ пов'язують реальні перспективи підготовки конкурентноспроможних фахівців для незалежної України. Комп'ютер - універсальний навчальний засіб. Він не тільки дає доступ до Інтернету, а ще й можливість працювати з різними джерелами, мати бібліотеку і сучасної літератури, і світової класики, створити віртуальні лабораторії тощо.

Для системного впровадження інноваційних технологій у навчання необхідно: створити принципово нові науково-методичні і навчально-дидактичні ресурси; систематично поновлювати фонди бібліотек сучасними навчальними, науковими, методичними та періодичними виданнями (найважливіша якість педагога - вміння оновлювати свої знання і забезпечити це належним чином може виключно галузева періодика); створювати комп'ютерні підручники, інформаційно-пошукові системи, електронні бібліотеки; відкривати доступ до інформаційних ресурсів через мережу Інтернет.

І все ж фінансування більшості бібліотек ВНЗ залишається недостатнім, що змушує бібліотекарів ще ретельніше ставитися до селекції документного потоку при визначенні переліку того, що бібліотеки готові взяти у свої фонди [6, с. 6]. Серед надійних і перевірених засобів навчання завжди був і залишається підручник. Головними критеріями мають бути сучасна науково-методична та поліграфічна якість навчальної книги. Актуальним на сьогодні є забезпечення словниками, навчально-методичною літературою викладачів. Навчально-методичні видання повинні мати достатнє та грамотне бібліографічне забезпечення з посиланням до бібліотечних фондів та на адреси віддалених ресурсів. Ведучи мову про навчально-методичне забезпечення, ми повинні пам'ятати, що все має робитися задля того, щоб студенти почували себе комфортно в навчально-виховному процесі. Бібліотекарі повинні переконувати керівництво вузів, що витрати на бібліотеку - це їхня турбота, не менш важлива, ніж турбота про оплату лекторів.

Необхідна розробка нового покоління мережевих технологій, що дозволять поліпшити інформаційне забезпечення наукових досліджень (дружність інтерфейсів, безпека мереж); створення нових, інтегрованих і міждисциплінарних систем, що сприяють розвитку нових форм підтримки наукових комунікацій інформації і публікацій [6, с. 11]. Використання мережевих технологій сприяє переходові від електронних бібліотек і електронних публікацій до віртуальної інформації та створення віртуального робочого середовища з можливістю кооперативного використання віртуальних ресурсів.

Розширилося коло повноважень бібліотеки (її компетенції) в інформаційній освіті. Бібліотека ВНЗ виконує роль його інформаційної, освітньої та педагогічної структури. Навчальний процес майже цілком пов'язаний з роботою бібліотеки, а інформаційні послуги мають виховний характер. Необхідно врахувати особистісну складову в діяльності бібліотеки, розширяти зону взаємодії в процесі бібліотечно-інформаційного обслуговування, вивчати рівень задоволення і розвитку інформаційних потреб, як передумову якісного обслуговування. Необхідно мати постійний зв'язок з користувачами при формуванні фондів, оскільки бібліотека забезпечує інформаційну підтримку ВНЗ в його навчальній та науково-дослідницькій діяльності.

Сьогодні бібліотека як соціальний інститут суспільства розширює сферу надання інформаційних послуг. Інша особливість бібліотеки ВНЗ - територіальна відокремленість, оскільки ВНЗ складний структурований організм. Зважаючи на ці особливості, актуальність використання Інтернет-технологій зростає. При невеликих фінансових витратах вихід до Інтернет надає доступ широкому загалу користувачів до інформаційного простору, до науково-методичної та бібліографічної продукції. Бібліотека за всіх часів виконувала чимало інформаційних і комунікатив-

них завдань. В умовах інформатизації її головним змістом стає сприяння інтелектуалізації суспільства, свободі слова, забезпеченню рівного доступу кожного до інформаційних і культурних джерел [19].

Вимоги до викладача повинні бути значно більші. Викладачі створюють активне навчальне середовище для студентів, але самі не обов'язково залучаються в окремі форми навчальної активності. Головне - сформувані інтерес і творче ставлення до навчання, створити для цього відповідні умови. Науковець, котрий сам багато працює з науковою літературою, завжди знає, що рекомендувати студенту і в якому підрозділі бібліотеки є конкретне видання. Чим вищий статус і кваліфікація викладача, тим вищі вимоги ставить він перед бібліотекою: бібліотекар має виконувати роль координатора міжособистісного наукового спілкування між різними групами користувачів; дотримання принципів повноти і оперативності, диференційного підходу, комфортності обслуговування, налагодження бібліотекарем доброзичливих стосунків з студентами, що формують сучасний демократичний стиль діяльності бібліотеки. Взаємодія викладачів, методичних відділів з бібліотекою визначається змістом і характером курсів, тематикою науково-дослідної роботи.

На регулярність відвідування університетської бібліотеки студентами впливає її розташування, широкий вибір, повне інформаційне забезпечення з усіх питань, кваліфіковані спеціалісти. Саме тому, для забезпечення самостійної роботи студентів, західні університети переходять на цілодобовий доступ до бібліотек, Інтернету й усієї інфраструктури навчання.

Забезпечення самостійної роботи у багатьох ВНЗ України викладачі майже повністю передали бібліотеці. Бібліотекарі та бібліографи виконують значну кількість тематичних довідок для студентів до семінарських занять, фактично замість викладача, наповнюючи змістовну складову при оволодінні знаннями за визначеними курсами. Не викладач, а бібліотекар рекомендує конкретні видання, що висвітлюють конкретні наукові проблеми, погляди. І все ж, бібліотечну складову підготовки еліти нації ми забезпечити можемо, але конструктивна реорганізація вищої освіти змушує вирішити питання технічного та кадрового забезпечення, технічного захисту бібліотечного фонду.

Українські освітянські бібліотеки мають створити належні умови для самостійної роботи і студента і викладача: зручні меблі, тиша, достатнє освітлення, тепло, забезпечити відкритий доступ до фондів читальних залів та до довідкових видань, цілодобовий доступ як до бібліографічних так і повнотекстових проблемно-орієнтованих БД. Фонди читальних залів мають бути доступними читачам максимально можливий час. Маємо поліпшити інформування викладачів і студентів про склад фонду та можливості віддаленого доступу до галузевих та інших інформаційних ресурсів, тобто - ліквідувати усі фактори демотивації навчання студентів. Хтось мудро зауважив, що якщо кінь не йде до води, то воду йому можна принести, але заставити його пити - неможливо.

Необхідно розвивати університетські свободи, методи навчання, що ґрунтуються на інтересах студентів та системі фінансової підтримки високої якості освіти, перейти від навчання - до освіти; від навчання, заснованого на програмі - до освіти на базі спільного рішення проблем, виявляти нові ідеї, використовувати усі форми взаємодії з іншими науковими установами та бібліотеками. Об'єднувати сильні сторони, налагоджувати кооперацію і вирішувати двоєдине завдання: використовувати інтелектуальні скарби бібліотек, використовувати пошукові можливості інформаційних систем (*Висновки 7-ї Міжнародної конференції (3-5 лютого 2004 р.) що організується університетом м. Билефельд уНімеччині.*

Ключовою проблемою розвитку бібліотечної справи не тільки в Україні, а й у всьому світі є інтеграція інформаційних ресурсів. Від успішного її розв'язання залежить рівень роботи бібліотек, підвищення їхньої соціальної ролі, суспільне визнання. Формування фондів бібліотеки повинно забезпечувати умови доступу до максимальної кількості видань, але ми не можемо та й не маємо перетворювати кожну бібліотеку ВНЗ в національну. Вихід у цій ситуації бачимо в формуванні єдиного інформаційно-бібліотечного ресурсу регіону на основі взаємодії і спеціалізації та єдиного читацького квитка. Це буде державний підхід до використання ресурсів задля підготовки еліти нації. Можна прогнозувати і деяку переважаність окремих бібліотек, що мають кращі фонди та умови доступу до них, але домовлятися потрібно, а допоможе нам у цьому професійна бібліотечна солідарність та створення мережі освітянських бібліотек як складової загальнодержавної системи бібліотек. Серед першочергових завдань - формування інтегрованого загальнодержавного освітянського галузевого інформаційного ресурсу [14, с. 14-20]. Потрібен Всеукраїнський освітянський галузевий центр, до якого увійдуть науково-інформаційний, науково-методичний, науково-дослідний, культурно-просвітницький та підрозділ комп'ютерного забез-

печення. Вони мають у перспективі створити зведений електронний каталог галузі та забезпечити його подальше входження до Національної системи електронних бібліотек; інтегрувати електронні інформаційні ресурси наукових бібліотек галузі і забезпечити їх багатоаспектне використання; створити галузевий центр з корпоративної каталогізації, формування повнотекстової галузевої бази даних, яка включатиме вторинну інформацію ДНПБ України та інших наукових бібліотек, а також інформацію про фахові наукові праці, підручники, посібники. Електронні інформаційні ресурси дозволяють надавати інформаційні послуги, що відповідають вимогам користувачів, а розвиток корпоративної каталогізації та введення в дію разом із провідними вузівськими бібліотеками Зведеного каталогу періодичних видань, організація системи наукових публікацій і системи електронної освіти на основі концепції відкритості (відкритий Інтернет) дозволить розширити засоби доступу користувачів бібліотеки до вітчизняних та зарубіжних інформаційних ресурсів.

У більшості країн з розвинутою бібліотечною практикою існують професійні етичні кодекси, де визначено принципи інтелектуальної свободи і вільного доступу до знань. Так, українські бібліотекарі в своєму кодексі етики визнали, що в демократичному суспільстві бібліотечні працівники покликані сприяти вільному висловленню й руху ідей та інновацій, свободі читання.

Входження до Болонського процесу потребує нової еліти бібліотекарів-професіоналів. Необхідно привести у відповідність професійно-кваліфікаційну структуру персоналу бібліотек до вимог загальноосвітніх тенденцій розвитку бібліотечно-інформаційної сфери, забезпечуючи випереджаюче безперервне проблемно-модульне навчання, підвищення кваліфікації персоналу, використовуючи нові технології. Така програма навчання для персоналу бібліотечно-інформаційних установ має відповідати інформаційним потребам користувачів, забезпечуючи при цьому якість і оперативність підготовки кадрів та реалізацію в процесі навчання потенційних можливостей працівників бібліотек [17, с. 47-50].

Історичний досвід свідчить, що бібліотекаря і викладача єднають спільні цілі і завдання. Бібліотечні фахівці нової генерації повинні вільно володіти як питаннями сучасного бібліотекознавства, так і мати ґрунтовні знання з педагогіко-психологічного комплексу. Актуальною проблемою входження України до Болонського процесу є навчання професійно орієнтованому спілкуванню, мета якого - формування сталих мовних вмінь і навичок, необхідних для співпраці та використання іншомовної інформації У загальноєвропейській системі освіти проводиться цілеспрямована політика, орієнтована на формування та розвинення здібностей спеціалістів вільно спілкуватися іноземною мовою у сфері професійної діяльності, оскільки на якість обслуговування впливає: мовний бар'єр, культурний рівень, компетентність. Толерантність і доброзичливість бібліотекаря-професіонала не є сумісною із ксенофобією (це і є підхід з позиції "людського виміру").

Багатоаспектна і багатоступенева структура бібліотечної освіти вимагає не тільки цільово-змістовних, а й конструктивних змін, спрямованих на розвиток мислення інформаційних працівників, можливість прояву особистісного начала, що визначає нові підходи до реформування освіти в її безперервності. Лише професіонал може приймати грамотні рішення, визначати майбутні напрями розвитку будь-якої галузі діяльності людства.

Сьогодення вимагає, щоб сучасний бібліотекар міг:

- сприяти зростанню ролі медіаосвітньої підготовки викладача, який проектує освітнє та навчальне середовище, має використовувати не тільки традиційні форми і методи навчання, а й сучасні інформаційні, комп'ютерні та педагогічні технології;
- забезпечувати доступ студенту до знань через доступ до інформації;
- забезпечувати увесь комплекс послуг для плідної самостійної роботи читача.

Але не досить мати тільки певний рівень професійних знань, треба ще й вміти «продувати елементи нових знань для вирішення питань професійної діяльності». Важливим завданням залишається підготовка майбутніх директорів бібліотек, які повинні мати магістерський рівень освіти [19, с. 36-42]. Реалізація різних інформаційних проектів дозволяє вже сьогодні вирішувати проблеми вдосконалення професіоналізму бібліотекарів України [21, с. 225-231]. Усі ці завдання добре розуміють як викладачі, так і бібліотекарі Харківської державної академії культури, тому вони, як завжди, у процесі пошуку і втілення нових ідей, інноваційних шляхів розвитку і конкретних досягнень.

Литература:

1. Андрущенко, В. П. Педагогічна освіта України: болонські виклики і напрями модернізації / В. П. Андрущенко // Практична філософія. - 2004. - № 1 - С. 128.
2. Астахова, В. І. Болонський процес в дії / В. І. Астахова // Вища шк. - 2004. - 1-8 верес. - С. 7.
3. Болонський процес у фактах і документах (Сорбона - Болонья - Саламанка - Прага - Берлін) / Упоряд.: Степко М. Ф. та ін. - Т.: Вид. ТДПУ, 2003. - 52 с.
4. Бондаренко, М. На шляху інтеграції / М. Бондаренко // Нов. колегіум. - 2004. - № 1/2 - С. 12-14.
5. Волович, В. Болонський процес и новая парадигма образования в Украине / Владимир Волович // Социология: теория, методы, маркетинг. - 2004. - № 4. - С. 189-199.
6. Земсков, А. И. Что придет после электронных библиотек? / Земсков А. Е., Евстегнеева Г. А., скорикова И. А. // Науч и техн. б-ки. - 2004. - № 7.- С. 5-14.
7. Козачова, І. Соціальна інженерія Єдиної Європи, або Болонський процес в Україні / І. Козачова // Студент. газета. - 2004. - № 32. - С. 4.
8. Кремень, В. Про підсумки розвитку освіти у 2003-2004 навчальному році та завдання на 2004-2005 навчальний рік щодо забезпечення рівного доступу до здобуття якісної освіти: Доповідь на засідання підсумкової колегії Міністерства освіти і науки України / В. Кремень // Освіта. - 2004 - 25 серп. - 1 верес. - С. 2-6.
9. Максименко С. Психологічні проблеми модернізації освіти в Україні / С. Максименко // Освіта України. - 2004. - № 100 (24 груд.). - С. 4-6.
10. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес // Вища шк. - 2004. - № 2-3. - С. 97-125.
11. Невмержицький, О. Реалії виховної роботи в сучасному вищому навчальному закладі у світлі Болонського процесу / О. Невмержицький // Вища шк. - 2004. - 7-14 лип. - С. 2.
12. Оніщенко, І. Гуманітарна освіта в контексті Болонського процесу // І. Оніщенко / Вища шк. - 2004. - 14-2 лип. - С. 2.
13. Онкович Г. Болонський процес і національні пріоритети в гуманітарній освіті / Г. Онкович // Вища шк. - 2004 - 15-22 груд. - С. 4.
14. Поплавський, М. Формула успіху / М. Поплавський. - К., 2000. - 111 с.
15. Рогова, П. Стратегія розвитку освітянської бібліотечної мережі України / П. Рогова // Бібл. вісн. - 2004. - № 1. - С. 14-20.
16. Сбруєва, А. Болонський процес: пошуки шляхів підвищення конкурентоспроможності європейської вищої освіти / А. Сбруєва // Шлях освіти. - 2002. - № 1. - С. 18-21.
17. Скарнь, В. К. Болонська декларація та розвиток інформаційних технологій / В. К. Скарнь // Біб. форум України. - 2004. - № 2. - С. 47-50.
18. Ушакова, Н. Новітні навчальні ресурси - передумова реалізації вимог Болонського процесу / Н. Ушакова // Освіта України - 2004. - № 91 (23 листоп.). - С. 8.
19. Чачко, А. С. Основні вимоги до магістра бібліотекознавства / А. С. Чачко // Укр. культура і мистецтво в сучасному процесі. - К., 1999. - С. 36-42.
20. Черних, О. Європа знань: входження України до загальноєвропейського простору вищої освіти / О. Черних // Вісник Кн. палати. - 2004. - № 5. - С. 48-53.
21. Шевченко, І. О. Перспективи розвитку післядипломної інформаційно-бібліотечної освіти в Україні / Ш. О. Шевченко // Вісн. Харк. держ. акад. культури: Зб. наук. пр. Вип. 6. - Х.: ХДАК, 2001. - С. 225-231.

Поступила в редакцію 10.05.2005